

6 Binnenland

Reorganisatie bij leiding Nederlandse rechtbanken aangegrepen voor modernisering

Minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie, VVD) omringd door de presidenten van de rechtbanken en gerechtshoven en leden van de Raad voor de rechtspraak, in de bibliotheek van de Tweede Kamer. Voorste rij: Leendert Verheij, Robine de Lange-Tegelaar, Theo Simons, Carla Eradus, Erik van den Emster (voorzitter van de Raad), minister Opstelten, Marieke Koek, Reinier van Zutphen, Christa Wiertz-Wezenbeek, Ronald Philippart. Achterste rij: Herco Uniken Venema, Simone Roos (lid van de Raad), Daan Keur, Maarten van de Laarschot, Herman van der Meer, Joop Pot (lid van de Raad), Fred van der Winkel, Henk Naves, Evert van der Molen, Frits Bakker (lid van de Raad) en Peter Pulles. Foto Floren van Olden

Een nieuw team rechtbankpresidenten

Vandaag zijn de presidenten van de nieuwe rechtbanken en gerechtshoven gepresenteerd. Zittende presidenten moesten solliciteren op hun baan.

Door onze redacteur
ANNEMARIE KAS

DEN HAAG. Rechters genieten in Nederland méér vertrouwen dan de Tweede Kamer en de regering, maar minder dan de televisie.

Uit het continue burgeronderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau bleek halverwege dit jaar dat 68 procent van de Nederlanders vertrouwen in de rechtspraak heeft; 72 procent vertrouwde wat er op televisie komt. Afgelopen jaren genoten ook kranten en vakbonden meestal méér vertrouwen dan de mensen van de rechtsprekende macht.

Aan zestien nieuwe rechtbankpresidenten nu de taak om dat vertrouwen te verbeteren. Vandaag presenteren het ministerie van Veiligheid en Justitie en de Raad voor de rechtspraak veertien nieuwe presidenten, van tien rechtbanken en vier gerechtshoven. Plus nog twee presidenten van bijzondere colleges.

Allemaal hebben zij moeten solliciteren naar hun baan. Van de veertien die president zijn geworden, zijn er vier nieuw. Op het eerste gezicht lijkt dat weinig, maar het is voor het eerst dat zoveel rechtbankpresidenten tegelijk worden vervangen. Er zijn twee vrouwen bij geko-

men, waarmee het totaal aantal vrouwelijke presidenten op vier komt.

Net zo nieuw is dat bij die sollicitaties een aantal 'oude' presidenten is afgevallen. Een deel van hen ging met pensioen – van de nieuwe presidenten is de gemiddelde leeftijd 54,6 jaar. Er vielen bovendien minder banen te verdelen, omdat vanaf 1 januari volgend jaar de geografische indeling van de rechtbanken verandert.

Die reorganisatie van de rechtbanken bleek voor de Raad voor de rechtspraak en het ministerie van Veiligheid en Justitie een mooie gelegenheid een aantal nieuwe bestuurders te benoemen, die vernieuwing moeten gaan brengen. Want zoals minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie, VVD) vanmiddag tijdens de presentatie zou zeggen: „Het tijdperk waarin instituten als de rechtspraak

vanzelfsprekend gezag hebben, is voorbij.” Rechters hebben een imago-probleem, denkt Opstelten: „In de beeldvorming is de rechtspraak in zichzelf gekeerd, onbereikbaar, ouderwets, misschien zelfs wereldvreemd.”

De rechtspraak zelf ziet ook in dat dingen anders moeten. De Raad voor de rechtspraak, de koepel van rechtbanken die de benoemingen deed, vernieuwde niet voor niets de profielschetsen voor de nieuwe bestuurders. De presidenten moeten de rechtspraak beter laten aansluiten bij „de behoeften en problemen in de samenleving”. Want „de rechtspraak dreigt op achterstand te komen”, schrijft de Raad voor de rechtspraak, doordat burgers, media en politiek steeds meer aandacht hebben voor gerechtelijke dwalingen, onbegrij-

pelijke uitspraken of extreem lange doorlooptijden in een rechtszaak.

Eén van de nieuwe presidenten die verandering moeten gaan teweegbrengen, is Robine de Lange (50). Ze was waarnemend president van de rechtbank in Den Haag, en wordt nu president van de rechtbank in Rotterdam. Die fuseert met de rechtbank Dordrecht. Rechters genieten gelukkig nog voldoende gezag, zegt De Lange, maar ook zij ziet „aandachtspunten”. „Eén is dat we ons werk goed moeten blijven doen.” Ze noemt als voorbeeld de doorlooptijden van rechtszaken die korter moeten. „En twee is dat we dat werk beter moeten presenteren.”

Waar in grote rechtszaken officiers van justitie en advocaten geregeld te gast zijn bij televisieprogramma's en interviews geven aan kranten, al ja-

ren, zijn rechters in vergelijking daarmee nog onzichtbaar. De Lange sluit niet uit dat rechters meer in de media zullen optreden. „Om uit te leggen wat hun werk is, ja. Maar ze kunnen niet inhoudelijk over de zaak debatteren. De rechter is immers onpartijdig, anders dan de officier of de advocaat. De rechter luistert, vraagt en beslist. De rechter moet distantie bewaren, heeft nu eenmaal een andere rol.”

Meer belang dan in aanschuiven bij zulke praatprogramma's ziet De Lange erin dat rechters in het werk zelf méér gaan doen om de toegankelijkheid van hun werk te vergroten. Geen lange, ingewikkelde vonnissen voorlezen, maar in plaats daarvan met korte, begrijpelijke samenvattingen komen. „We moeten beter nadenken op het voorlezen van je vonnis, vóórdat je de rechtszaal in gaat.”

En het gezag van de rechtspraak in de samenleving? De uitspraak van een vonnis als mening, net zoals dat soms voor conclusies van wetenschappelijk onderzoek geldt? Daarover moeten rechters niet eens in discussie gaan, zegt De Lange. „Natuurlijk kunnen we uitleg geven als er misverstanden over uitspraken of over onze werkwijze bestaan, maar de positie van de rechtsprekende macht moet je niet ter discussie stellen. En als die er wel is, moeten wij ons daar niet door van de wijs laten brengen. Wij beslissen. Daarna kan men nog in hoger beroep, eventueel in cassatie, maar dat is het dan ook.”

Nieuwe indeling rechtbanken moet leiden tot betere en efficiëntere rechtspraak

Uit de napoleontische tijd kent Nederland sinds 1811 negentien arrondissementen, met elk een centrale rechtbank en voor kleine zaken filialen, de kantongerechten. Willem I hield in 1813 de indeling van de rechterlijke colleges in stand. De vijf gerechtshoven bestaan vanaf 1877.

Per 1 januari verandert die indeling. Er blijven tien rechtbanken over, verdeeld over dezelfde regio's als de tien regiokorpsen van de nationale politie, straks. Van de vijf gerechtshoven blijven er vier over; Arnhem en Leeuwarden fuseren.

Die nieuwe indeling is volgens het ministerie van Veiligheid en Justitie nodig om een betere kwaliteit rechtspraak te leveren. Sommige rechtbanken, bijvoorbeeld in Middelburg, kregen te weinig zaken, andere (Amsterdam) te veel. Met grotere rechtsgebieden moet de behandeling van zaken beter en sneller te organiseren zijn.

Schaalvergroting biedt volgens minister Opstelten (Veiligheid en Justitie, VVD) meer ruimte voor specialisatie, omdat generalistisch personeel straks de kleinere, gangbaarder zaken kan afhandelen. Het

is niet zo dat burgers vanaf 1 januari nog maar bij tien rechtbanken terecht kunnen. In totaal komen er 32 zittingslocaties, verspreid over Nederland.

Overigens stelde de Eerste Kamer afgelopen zomer voor de geplande rechtbank Oost-Nederland te splitsen omdat de regio te groot zou worden. Opstelten zou daarvoor nog met een wetswijziging komen. In dat geval komen er dus elf rechtsgebieden in plaats van tien: met een rechtbank Gelderland (Arnhem en Zutphen) en een rechtbank Overijssel (Zwolle en Almelo).